Gemeenteraadsverkiezingen: overdrachtsdocument voor en door raadsleden

---

Geacht (kandidaat)raadslid,

Van harte felicitaties voor uw (her)benoeming tot raadslid. Voor u ligt het overdrachtsdocument voor raadsleden. Dit document wordt u aangeboden door de Regioagendacommissie van de Groene Metropoolregio zittingsperiode 2022-2026. Het doel van het overdrachtsdocument is om (nieuwe) raadsleden en toekomstige RAC-leden te informeren over de Groene Metropoolregio en de positie van gemeenteraden en de rol van de Regioagendacommissie in dit samenwerkingsverband van zeventien gemeenten. In dit document gaan wij in op de werkzaamheden van RAC-leden en delen wij onze ervaring van de afgelopen vier jaar.

Met vriendelijke groet,

Wimer Heemskerk
Voorzitter Regioagendacommissie 2022-2026

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR) is een samenwerkingsverband van zeventien gemeenten in de regio Arnhem en Nijmegen. Dit zijn de gemeenten Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar. Samen werken zij aan vijf regionale, maatschappelijke opgaven gericht op ruimtelijke en sociaaleconomische ontwikkeling. Opgaven op het gebied van woningbouw en stedelijke ontwikkeling (Groene Groeiregio), mobiliteit (Verbonden Regio), economie en werklocaties (Productieve Regio), recreatie, toerisme en cultuur (Ontspannen Regio) en circulariteit en energietransitie (Circulaire Regio) waarbij integraliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit belangrijke uitgangspunten zijn.

Gemeenschappelijke regeling
In 2021 is de GMR formeel gestart met als doel de regionale samenwerking te versterken. Grondslag voor de GMR vormt a) de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen waarin de taken en bevoegdheden van de GMR zijn vastgelegd; b) de Regionale agenda waarin de opgaven voor een periode van vier jaar beschreven staat; en c) de werkzaamheden zoals die zijn belegd bij het Regiobureau GMR. De bekostiging van de regeling en het uitvoerend regiobureau is gebaseerd op inwonersbijdragen. Sinds 15 januari 2026 is de GMR een gemengde regeling (college- en raadsregeling). Door deze wijziging verwerft de GMR niet alleen externe middelen, maar beheert en verdeelt deze ook rechtmatig (zogeheten ‘kassiersfunctie’). Voor het overige zijn colleges van B&W en gemeenteraden zelfstandig bevoegd besluiten te nemen die gaan over hun eigen gemeentelijk beleid en visies.

Van plannen naar uitvoering
In de afgelopen jaren stond het maken van regionale afspraken, het (verder) uitwerken van beleidsdoelstellingen en vormen van kaders rondom de vijf regionale opgaven centraal. De aankomende jaren verschuift de aandacht naar de uitvoering. Gemeenten en GMR werken samen met de provincie, het Rijk, The Economic Board en andere maatschappelijke partners. Enkele voorbeelden:

- Het NOVEX Ontwikkelperspectief Arnhem-Nijmegen-Foodvalley Meer landschap meer stad is het bestuurlijke uitvoeringskader waarin Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen concrete afspraken vastleggen voor de gezamenlijke aanpak van de grote, ruimtelijke opgaven.
- Het Regionaal Mobiliteitsprogramma betreft het regionale kaderdocument voor mobiliteitsbeleid tot 2030 dat door de GMR en de colleges van B&W van de deelnemende gemeenten is vastgesteld.
- Het Regionaal Programma Werklocaties 2025-2028 is het gezamenlijke strategische kader van de GMR-gemeenten en provincie Gelderland voor de programmering en ontwikkeling van werklocaties in de regio, zoals bedrijventerreinen, campussen, kantoorlocaties en detailhandelsgebieden. Deze is door de raden vastgesteld.
- De GMR is één van de dertig Regionale Energiestrategie regio's. In december 2025 is de Ontwerp RES 2.0 Arnhem-Nijmegen (GMR) gepresenteerd. Hierin ligt de focus niet alleen op het opwekken van duurzame elektriciteit, maar gaat ook veel aandacht uit naar duurzame warmte én de ontwikkeling van een decentraal energiesysteem voor onze regio.
- De Woondeal is een langjarige samenwerking met gezamenlijke afspraken over volkshuisvesting.
- Via het Groen-blauw raamwerk wordt er regionaal gewerkt aan het versterken van natuur, landschap en cultuurhistorie in samenhang met recreatie, energietransitie en economie.
- De projecten van de eerste Regio Deal Arnhem-Nijmegen zorgen voor gezonde groene groei.

Gemeenteraden en Regioagendacommissie

De gemeenten worden door de GMR uitgenodigd voor de duur van de Regionale agenda een overeenkomst te sluiten met de GMR, daarbij stellen de gemeenteraden de financiën beschikbaar in de begroting en ondertekenen de colleges van B&W de (privaatrechtelijke) overeenkomst. Over de voortgang op de regionale opgaven worden gemeenteraden geïnformeerd via de Regionale agenda, de jaarrekening en de meerjarenbegroting, de financiële tussenrapportage en kwartaalrapportages. Via de zienswijzenprocedure zijn gemeenteraden betrokken bij het formuleren van de opdracht aan de GMR. Jaarlijkse worden de gemeenteraden in de gelegenheid gesteld een zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting en de ontwerpjaarrekening, daarnaast vierjaarlijks op de ontwerp Regionale agenda. Ook bij de vaststelling van andere producten, bijvoorbeeld het Informatieprotocol worden de gemeenteraden in de gelegenheid gesteld via de zienswijzeprocedure hierop te reageren. Daarnaast wijzen gemeenteraden het lid en plaatsvervangend lid aan dat namens de gemeente wordt afgevaardigd in het Algemeen bestuur GMR.

Veel van de regionale thema's krijgen of hebben reeds hun beslag gekregen in gemeentelijke visies, zoals de Omgevingsvisie of een mobiliteits- of woonvisie. Het spreekt voor zich dat de inhoud tussen regionale en lokale plannen met elkaar in overeenstemming moeten zijn.

Regioagendacommissie

Een belangrijk gremium voor gemeenteraden is de Regioagendacommissie (RAC). De RAC bestaat uit raadsleden van de zeventien gemeenten en is een adviescommissie voor het Algemeen bestuur. De RAC heeft een Reglement van Orde waarin haar taken, samenstelling en werkwijze staat beschreven. De voornaamste taak van de RAC is de *procesmatige* voorbereiding en planning van de politieke besluitvorming. Zij zet zich in dat gemeenteraden of raadsleden tijdig en adequate informatie ontvangen om hun kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende taak rondom de GMR te kunnen vervullen. Zij ziet toe op goede informatie aan gemeenteraden; schriftelijk, maar ook persoonlijke via bijeenkomsten en webinars. Samengevat zijn de voornaamste taken voor RAC-leden:

- deelname aan vergaderingen en bijeenkomsten de RAC;
- eventuele aanwezigheid bij regiobijeenkomsten voor raadsleden;
- volgen van de ontwikkelingen van de Groene Metropoolregio;

- procesmatig adviseren over de besluitvorming van het Algemeen bestuur;
- toezien op het tijdig betrekken en informeren van gemeenteraden;
- toezien op goede informatievoorziening richting de eigen gemeenteraad.

De vergaderingen van de RAC zijn openbaar en vinden minimaal drie keer per jaar plaats. In de praktijk vergadert de RAC vijf maal per jaar, afwisselend in de raadszalen van de gemeenten Arnhem en Nijmegen. De vergaderingen worden live digitaal uitgezonden en zijn terug te kijken. Hierbij een voorbeeld van een RAC-vergadering.

Voor de RAC vaardigt iedere gemeente twee leden af; de twee grootste gemeenten vier raadsleden. Raadsleden worden door hun eigen gemeenteraad voor vier jaar benoemd (de zittingsperiode in de gemeenteraad). De nieuwe samenstelling van de RAC vindt plaats in de eerste RAC-vergadering na de gemeenteraadsverkiezingen. In 2026 is dat op 22 juni. Vaardigheden van RAC-leden zijn onder meer:

- affiniteit met regionale samenwerking en gemeenschappelijke regelingen;
- interesse voor de opgaven van de GMR;
- in staat om inhoud en proces te scheiden;
- inzicht in het bestuurlijke proces van de eigen gemeente;
- zich inzetten voor het algemeen belang van gemeenteraden en raadsleden.

Lokale invulling van rol RAC

Raadsdelegatieleden van de RAC geven lokaal op verschillende wijzen vorm aan de zelfstandige (informatie)positie van hun gemeenteraad en de dialoog met hun college van B&W. Voorbeelden hiervan zijn:

- De voorbereiding van de vergaderingen van de RAC vindt plaats met een overleg tussen de raadsdelegatieleden, de raadsgriffier of raadsadviseur, een ambtelijk adviseur of vakwethouder;
- Een gemeenteraad werkt bij de gemeenschappelijke regelingen, waaronder de GMR, met raadsrapporteurs voor regelmatige terugkoppelingen;
- Een raadsdelegatielid neemt het initiatief voor een regionale bijeenkomst met andere gemeenten op een specifiek thema, zoals gezamenlijke gebiedsontwikkeling (voorbeeld Beuningen).
- In het voorjaar geven ambtenaren een pitch over de opbrengsten van de regio samen met het regiobureau, wethouder en AB lid, direct voorafgaand aan de kadernota (voorbeelden Overbetuwe en Berg & Dal).

Doorontwikkeling

De afgelopen vier jaar hebben de leden van de RAC en andere betrokkenen ervaring opgedaan met een regionale agendacommissie. In 2024 heeft zij haar eigen functioneren in relatie tot het Algemeen bestuur en de zeventien gemeenteraden geëvalueerd. De uitkomst hiervan was dat zaken goed gaan en dat er aandachts- en verbeterpunten zijn. Naar aanleiding van de evaluatie zijn er zaken bijgesteld. In 2025 heeft de GMR een evaluatie uitgevoerd. Ten tijde van schrijven ligt deze voor zienswijzen voor bij de colleges van B&W. Vaststelling is beoogd voor de vergadering van het Algemeen bestuur is februari 2026.
Om de RAC een stap verder te brengen delen de scheidende RAC-leden delen hun ervaring en geven zij de volgende adviezen mee aan de toekomstige RAC en Algemeen bestuur.

- Goede regionale samenwerking is van belang voor iedere individuele gemeente en voor de regio als geheel.
- Eenduidige informatieverstrekking vanuit de GMR over ontwikkelingen en resultaten binnen de GMR, opdat alle gemeenteraden over eenzelfde informatie beschikt.
- Voor het werk van de RAC is enige kennis van inhoud noodzakelijk om informatie- en besluitvormingsprocessen goed uit te lijnen.

- De termijnagenda is een belangrijk instrument voor de RAC. Deze dient actueel en zo specifiek mogelijk te zijn.
- De RAC adviseert over (onderwerpen voor) regiobijeenkomsten voor raadsleden.
- Het informeren van en naar de eigen gemeenteraad is een belangrijke functie voor leden van de RAC. Deze verder ontwikkelen naar de rol van raadsrapporteur.
- RAC-leden hebben een ambassadeursrol.
- Opstellen van een handreiking voor de werkzaamheden van de RAC.